

Η αντιμετώπιση των αστρολογικών προβλέψεων από τους Βυζαντινούς του 14ου αιώνα

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1Br9xpK>]

Σε μία επιστολή του, ο Νικηφόρος Γρηγοράς εκθέτει τη θεωρία του όσον αφορά τις σχέσεις που ενώνουν τα ουράνια φαινόμενα με τα γήινα και υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει παρά μία μόνο αρμονία, η οποία τα ενώνει όλα για ένα κοινό σκοπό. Η γη είναι, κατ' ένα τρόπο, η ύλη, η αιτία, το υποκείμενο κάθε κτιστού όντος. Η δε δημιουργική αρχή, εκπροσωπείται από τα άστρα.**[40]**

Επίσης, το Χρονικό του Γεωργίου Παχυμέρη (1242-1310ca.) περιέχει ένα μεγάλο αριθμό αστρολογικών προβλέψεων. Αναφέρει, για παράδειγμα, την εμφάνιση ενός κομήτη, (στο οποίο ουράνιο φαινόμενο ο λαός απέδιδε μία ολέθρια σημασία), και θέτει το ερώτημα, μήπως αυτό το συμβάν θα πρέπει κανείς να το δει σαν οινώ της αναζωπύρωση της Τουρκικής δράσης στην Μικρά Ασία.**[41]**

Τοιχογραφία της Μονής της Χώρας

Υπάρχει επίσης περίπτωση όπου διανοούμενος έπλεκε ανοιχτά το εγκώμιο της αστρολογίας. Αυτή είναι η περίπτωση του Ιωάννη Ζαχαρία. Ο Ζαχαρίας θεωρούσε την αστρολογία ως σύμφωνη με τα δόγματα της Εκκλησίας, αλλά επίσης και ως επιστήμη «απαραίτητη» για την πνευματική τελείωση του ανθρώπου. Σύμφωνα με αυτόν, η επιστήμη της αστρολογίας επιτρέπει στον άνθρωπο να κατανοήσει φαινόμενα της φύσης, να προβλέψει τις εκβάσεις των μελλοντικών συμβάντων, και να τιμήσει τη δημιουργία του Θεού. **[42]** Επίσης θεωρεί ότι η αστρολογία έδωσε στον άνθρωπο τη δύναμη να προβλέπει τα γεγονότα, και πως αυτό τον οδηγεί στην ομοίωση με το Θεό κατά το δυνατόν. **[43]** Όμως, κατά τον Ζαχαρία, τα άστρα δεν προκαλούν τα γεγονότα, αλλά τα προμηνύουν.**[44]**

Τέλος, θεωρεί την αστρολογία απαραίτητη προκειμένου να τύχει κανείς του βιώματος της αποκάλυψης του Πατρός και Δημιουργού. **[45]** Αναφέρει ότι είναι πολύ δύσκολο να ανέλθει ο άνθρωπος στο στάδιο της θεωρίας του Θεού εάν δεν είναι γνώστης της αστρολογίας. Εάν δε, μετά από πολύ κόπο και χρόνο, φτάσει εκεί, δεν θα γνωρίζει πως να επιστρέφει στα γήινα πράγματα και πως να διαφυλάξει το αποκτηθέν αγαθό. Η επιστροφή του θα γίνει ακουσίως και η πτώση του επίπονη. Και αν θελήσει μία νέα άνοδο θα χρειαστεί ακόμα μεγαλύτερη προετοιμασία απ'ότι πριν.**[46]** Η θέση λοιπόν του Ιωάννη Ζαχαρία ήταν ότι η αστρολογία, πέραν των άλλων, διευκολύνει και τη μυστική εμπειρία που βιώνουν οι μοναχοί.

Στον Βυζαντινό κόσμο η ιατρομαθηματική, δόγμα αρχαίο που αφορούσε τη σχέση της ιατρικής με την αστρολογία, ήταν πολύ διαδεδομένη. Η βασική θεωρία αυτής της επιστήμης ήταν η επιρροή που ασκείται από τα άστρα και τα ουράνια σώματα στο ανθρώπινο σώμα. Ήταν και αυτό βασισμένο στην παγκόσμια συμπάθεια, μέσω της οποίας εθεωρείτο ότι τα ζώδια, ή οι πλανήτες σχετίζονται με τα διάφορα μέρη του σώματος. Η θεραπευτική αστρολογία βασιζόταν είτε στη «συμπάθεια» που ένωνε το άστρο, το όργανο που έμελλε να θεραπευθεί και το φάρμακο, είτε στην «αντιπάθεια» που έφερνε σε αντίθεση στη γη ζώα, φυτά ή πέτρες λόγω του πολέμου που έκαναν τα άστρα στον ουρανό, και από τα οποία αυτά τα όντα εξαρτιόνταν.**[47]** Ο Κλαύδιος Πτολεμαίος, μεταξύ άλλων, είχε ενσωματώσει αυτό το δόγμα στην Τετράβιβλό του. **[48]**

Ο Νικηφόρος Βλεμμύδης (1197-1272), στην πραγματεία του «Λόγος περί σώματος», υποστήριζε ότι τα ουράνια σώματα έχουν επιδράσεις στην ύλη, και ότι σε αυτό οφείλονται οι ασθένειες και οι θάνατοι. Αλλά θεωρούσε ότι αυτό το φαινόμενο μπορεί να με τη Θέληση του Θεού να παύσει να υφίσταται.**[49]** Ο Ιωάννης Ζαχαρίας είχε μία παρόμοια αντίληψη. Υποστήριζε ότι τα άστρα επηρεάζουν, επίσης, το ανθρώπινο σώμα, και καθορίζουν τα συμπτώματα και τις ιδιαιτερότητες των μελών του.**[50]**

[Συνεχίζεται]

40. Νικηφόρος Γρηγοράς, *Correspondance de Nicephore Gregoras*, εκδ. R. Guiland, Paris 1967, Επιστολή 116, σελ. 213,29-215,2: «τοίς ουρανίοις συνάπτεται τα επίγεια και μία τις αρμονία και σύνταξις εκατερωθεν εις ενός τίνος έργου συνίσταται τελεσφόρημα. Γή μεν γάρ καθάπερ υλικόν τι γενέσεως αίτιον υποκείσθαι τέτακται, ποιητικόν δ' όσα ουράνια».

41. Γεώργιος Παχυμέρης, *Ανδρόνικος Παλαιολόγος*, εκδ. Ernst Immanuel, Bonn,

1835, L.IV, σελ. 304-306.

42. Ιωάννης Ζαχαρίας Ακτουάριος, Έρμιππος ή περί άστρολογίας, εκδ. G. Kroll και P. Viereck, Anonymi Christiani Hermipusde astrologia dialogus, Lipsiae 1895, σελ 2: «<εάν διαβάλουμε ολότελατα αστρολογικά δόγματα των Ελλήνων διαβάλεται> και ήλιος και σελήνη ότι μέτρα χρόνων και ώρας παρέχονται, ήδη δε που και μελλόντων εκβάσεις τοίς ορθώς και μετ' επιστήμης σκοπούμένοις αυτούς, τούτο δε <η ενασχόληση με την αστρολογία> ουδέν άλλο γε ή την του θεού δημιουργίαν παρά φάυλον τιθέναι εστίν.»

43. Ιωάννης Ζαχαρίας Ακτουάριος, όπ.π., εκδ. G. Kroll και P. Viereck, σελ, σελ. 69:« <οσοί καταπιάνονται με τη μελέτη της αστρολογίας> καν τοίς ουρανόις την γνώμην περιπολεύειν εθίζει και που τω προγνώναι και προειπείν θεώ ομοιούσθαι κατά τό δυνατόν βούλεται».

44. Ιωάννης Ζαχαρίας Ακτουάριος, όπ.π., εκδ. G. Kroll και P. Viereck, σελ. 11: «<η σελήνη> ού ποείν έχει μάλλον ή σημαίνει γενέσθαι».

45. Ιωάννης Ζαχαρίας Ακτουάριος όπ.π., εκδ. G. Kroll και P. Viereck, σελ. 70: <ο μελετών την αστρολογία> της του πατρός και δημιουργού δυνηθείη αν αυτοφανείας τυχείν»

46 Ιωάννης Ζαχαρίας Ακτουάριος όπ.π., εκδ. G. Kroll και P. Viereck, σελ. 70: «ο δε άνευ ταύτης < της γνώσης της αστρολογίας> επί την θεωρίαν εκείνην ορμών <δηλ.τη θεωρία του Θεού> ατελέστερος αν είη εικότως και αμαθής, ούκ έχων ειδέναι τρίβον, καθ'ην ραδίως επ' αυτήν άνεισιν· ει δε που μόχθω και χρόνω μακρώ ανελθείν την φύσιν βιάσεται ούκ επιστάμενος, όθεν αύθις προς την ύλην επιστραφείη και την έμφασιν ασφαλώς ειλικρινή φυλάξαι, άκων ως ειπείν και κατά κεφαλήν κάτεισι και πάλιν ετέρου πόνου και παρασκευής μείζονος δεήσεται προς την άνοδον.»

47. Festugiere, όπ.π.,τόμος Ι, σελ. 133.

48. Festugiere, όπ.π., τόμος Ι, σελ. 124.

49. Νικηφόρος Βλεμμύδης, Λόγος Περι σώματος, εκδ. Δ. Βουλησμά, Λειψία 1784, σελ. 26,33-27,13.

50. Ιωάννης Ζαχαρίας Ακτουάριος όπ.π., εκδ. G. Kroll και Viereck, σελ. 18.